

ПРОБЛЕМИ АДАПТАЦІЇ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ ДО ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Круглик А.С.

Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького, м. Мелітополь

Науковий керівник:

Меркулова Н. В.

кандидат педагогічних наук, старший викладач
кафедри соціальної роботи, соціальної педагогіки та дошкільної освіти
Мелітопольського державного педагогічного університету
імені Богдана Хмельницького, м. Мелітополь, Україна

Анотація: У статті розкрито проблему адаптації дітей з особливими освітніми потребами до умов загальноосвітньої школи; проаналізована взаємодія структури допомоги сучасного загальноосвітнього навчального закладу; схарактеризовано сутність та принципи професійної діяльності вчителя з цією категорією дітей; теоретично обґрунтовані ознаки успішної адаптації дітей до загальноосвітньої школи.

Ключові слова: інклюзивне навчання, інклюзія, адаптація..

Kruglik A. Problems of adaptation of children with special educational needs in secondary school

Summary. The article reveals the problem of adaptation of children with special educational needs in the conditions of secondary school; analyzes the interaction of the structure of assistance of a modern educational institution; describes the essence and principles of professional activity of teachers with this category of children; theoretically justified signs of successful adaptation of children to secondary school.

Key words: inclusive education, inclusion, adaptation.

Актуальність. Адаптація дітей з особливими потребами до різни видів соціально-значущої діяльності на сьогоднішній день є найактуальнішою проблемою. Важливими є дослідження, які безпосередньо пов'язані з адаптацією дітей до навчальної діяльності у початковій та вищій школах, адже саме ці періоди, визначають подальшу долю та професійне становлення особистості. Ігнорування проблем адаптації осіб, що мають деякі порушення, з боку вчителів та батьків, зумовлює труднощі їх подальшого життя та спілкування.

Аналіз наукових досліджень і публікацій. Проаналізувавши велику кількість досліджень, ми помітили, що вчені акцентують свою увагу саме на шкільній адаптації дітей з особливими потребами. Великий внесок у розвиток та популяризацію цієї проблеми, внесли такі вітчизняні та зарубіжні вчені, як А.Й. Капська, Е.Р. Ярська-Смірнова, В.В. Тесленко О.І. Мовчан, Н.О. Мирошніченко, та ін.

Мета статті – проаналізувати та теоретично обґрунтувати проблему адаптації дітей з особливими потребами до умов сучасного загальноосвітнього навчального закладу.

Виклад основного матеріалу. Створення сприятливого інклюзивного освітнього середовища є одним із пріоритетних напрямів сучасної української політики. На прикладі більшості країн світу, в Україні почала працювати концепція інклюзивної освіти, яка застосовується до людей з особливими потребами. Нажаль, таких людей на сьогоднішній день налічується майже 6% від загальної кількості українців. Тому ми вважаємо, що актуальність нашого дослідження, зумовлена прикрою тенденцією до зростання кількості дітей, які потребують спеціально організованої освіти, яка б сприяла їхній соціальній адаптації та в майбутньому інтеграції в суспільне життя [3, с. 14].

Кожна дитина – особлива, і незалежно від стану свого здоров'я, наявності фізичного чи інтелектуального порушення, вона має право на

повноцінне життя, освіти, якість якої ,ні в якому разі, не повинен, відрізняється від якості освіти решти людей. Саме цей принцип, ми вважаємо, повинен бути основним в організації інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами.

Інклюзивне навчання – це комплексний спеціально-організований процес забезпечення доступу до якісної освіти дітям із особливими освітніми потребами шляхом організації їх навчання в загальноосвітніх навчальних закладах на основі застосування особистісно-орієнтованих методів навчання, з урахуванням індивідуальних особливостей навчально-пізнавальної діяльності таких дітей. Метою інклюзивного навчання є реалізація права дітей із особливими освітніми потребами на освіту за місцем проживання, їх соціалізація та інтеграція в суспільство, залучення сім'ї до участі в навчально-виховному процесі[4,с.33].

Однією з головних проблем сучасного інклюзивного навчання є важкість пристосування дітей з особливими освітніми потребами до умов загальноосвітньої школи. Адаптація до школи – це докорінна перебудова всіх психологічних процесів дитини при переході до організованого шкільного навчання. Необхідність налагоджувати і підтримувати взаємостосунки з педагогами і однолітками в ході спільної діяльності вимагає розвинених навиків спілкування, як самої дитини так і оточуючих. Вченими доведено, що діти, які мають достатній досвід спілкування, з розвинутою мовою, сформованими пізнавальними мотивами і умінням регулювати свою поведінку, легко адаптуються до шкільних умов. Утруднення, що виникають унаслідок недостатньої готовності до школи, можуть бути причиною дезадаптації дитини. Щоб цього не сталося батькам та педагогам, ще до вступу у загальноосвітній навчальний заклад потрібно готувати дитину до нових умов, в які вона попаде.

Ми з'ясували, що адаптація до нових умов пізнавальної діяльності учнів з особливими освітніми потребами залежить від:

- актуальності освітнього рівня дитини (знань, умінь, навиків),

одержаних в дошкільній установі або в домашніх умовах;

- інтелектуального розвитку;
- від того, як дитина змогла оволодіти уміннями і навиками учбової діяльності
- від сформованості творчої уяви;
- комунікативних здібностей (уміння спілкуватися з дорослими, однолітками).
- допитливості як основи пізнавальної активності.

В значній мірі педагогічна підтримка дітей з обмеженими можливостями і є та допомога, що забезпечується спільними педагогічними зусиллями із залученням широкого кола фахівців (лікарів, психологів, соціальних педагогів, дефектологів, логопедів і інших), їх взаємопов'язана робота робить вагомий внесок в допомозі дітям з особливими потребами.

Педагогічна допомога має свої витoki з головних проблем дитини, що має певні відхилення в здоров'ї, і реалізується з позицій соціально-педагогічної діяльності, яка визначається як "безперервний педагогічно організований процес соціального виховання з урахуванням специфіки розвитку особистості людини з особливими потребами на різних вікових етапах, в різних шарах суспільства і за участю всіх соціальних інститутів і всіх суб'єктів виховання і соціальної допомоги" [1,с.19].

В загалі система педагогічної підтримки в процесі навчання і виховання дітей з особливими освітніми потребами повинна базуватися на наступних принципах:

- принцип взаємодії з батьками;
- принцип взаємозв'язку в роботі фахівців;
- принцип компетентності;
- принцип поєднання індивідуального підходу з груповими формами роботи;
- принцип щоденного обліку психофізичного стану дитини при визначенні об'єму і характеру занять, що проводяться з ним;

- принцип поєднання роботи по розвитку порушених функцій і формування прийомів їх компенсації.

- принцип пріоритетного формування якостей особи, необхідних для успішної соціальної адаптації і інтеграції;

До ознак успішної адаптації дітей з особливими потребами до навчання в загальноосвітній школі належать:

- Задоволеність дитини процесом навчання. Йому подобається в школі, він не випробовує невпевненості і страхів.

- Як легко дитина справляється з програмою. Якщо дитина навчається у звичайній школі, а не в інклюзивному класі та її програма традиційна, вона може зустрітися з певними проблемами у навчанні, в цей важкий для неї момент необхідно підтримати її та не варто критикувати за повільність у виконанні завдань і тим паче не слід порівнювати її з іншими дітьми [2,с.76].

- Ступінь самостійності дитини при виконанні ним навчальних завдань, готовність вдатися до допомоги дорослого лише після самостійних спроб виконати завдання. Найчастіше батьки дуже старанно "допомагають" дитині, що зазвичай викликає протилежний ефект. Учень звикає до сумісного приготування уроків і не хоче робити це поодиночці. Тут краще відразу позначити межі вашої допомоги і поступово зменшувати їх.

- Але найважливішою, на наш погляд, ознакою того, що дитина повністю освоїлася в шкільному середовищі, є його задоволеність міжособистісними відносинами – з однокласниками і вчителем.

Висновки та перспективи подальшого наукового пошуку. Отже, державі слід інтенсивніше впроваджувати інклюзивну освіту та вводити нові інтерактивні та особистісно-орієнтовані методи навчання., що в майбутньому забезпечать розвиток освіченої нації. Особливу увагу в інклюзії потрібно приділяти взаємопов'язаній роботі батьків, педагогів, соціальних педагогів та психологів, для досягнення найкращого прогресу навчання дітей з особливими освітніми потребами.

У подальших наукових роботах ми зосередимо свою увагу на специфіці створення інклюзивних класів та вмінню педагога згуртувати колектив на основі толерантності та взаємодопомоги.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Дуликов В.З. Социально-культурная работа за рубежом: Учебное пособие/ В. З. Дуликов. - М.: МГУКИ, 2003. – 97с.
2. Капська А.Й. Соціально-педагогічна робота з дітьми та молоддю з обмеженими функціональними можливостями /А.Й. Капська. – К.: ДЦССМ, 2003. – 146 с.
3. Колупаєва А.А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи: Монографія/А.А. Колупаєва. – К.: «Самміт-Книга», 2009. – 272 с.
4. Мирошніченко Н.О. Умови інтеграції осіб із функціональними обмеженнями у суспільство /Н.О. Мирошніченко // Соціальна робота в Україні. – 2005. – № 2. – С. 63 – 69.